

1954

LIDOVÁ DEMOKRACIE

PRAHA

5119/1017
105

z nichž tyl, a Španělé ve vlastních domech Indijců bydleli a služeb všech Indijců užívali, urozených, starců, žen i dětí, dnem i nocí bez ustání, nedopouštějíce jim odpočinutí; ba nešetřili ani malých dětí, které sotva choditi uměly, aniž jim ukládali břemena, jichž byly s to, ale spíše větší. Takovými to způsoby, ani domů, ani majetku jim neponechávajíce, je hubili, a co zbylo, ještě dnes hubí. Čímž krutosti páchané na ostrově Hispaniola předčili.

Mnohým v této provincii smrt uspíšili také tím, že na jejich bedra nakládali desky a břevna, aby je nosili do přístavu vzdáleného třicet mil, ke stavbě lodí; jiné pak posílali sbírat med a vosk do hor, kdež byli pohlcováni od tygrů. I těhotným ženám a rodičkám břemena jako dobytku nakládali.

Než žádný mor však provincii tuto nevyliadnil tak jako svolení, které gubernátor dal Španělům, aby totiž od kasiků a knížat tohoto kraje byli jejich poddaní vymáháni jako otroci. Každé čtyři měsíce nebo každých pět měsíců, nebo za kolikrát od guvernéra dostali laskavé svolení, Španělé od kasiků padesát otroků vymáhali a hrozili jim, pakliže neuposlechnou, že budou za živa spáleni nebo předhozeni dravým psům. Ježto však Indijci zpravidla služebníků nemají a mnoho jest, má-li kasika tři nebo čtyři, museli sáhnouti na svobodné poddané, a jímajíce napřed sirotky, potom brali i rodičům děti, otci, který měl dvě děti, jedno, a který měl tři děti, dvě odníмали, a tak množství od tyрана vymáhané plnili nikoliv bez slz a nářku lidu, který (jak každý tam vidí) dětí svých jest velmi dbalý. Protože se však toto tak často stávalo od roku dvacátého třetího do roku třicátého třetího, bylo království připraveno o všechno obyvatelstvo. V době šesti sedmi let totiž vždycky přistávalo pět a někdy šest lodí zároveň, na které byli Indijci nakládáni, aby byli prodáni v krajích Pananie a Perusie, kde všichni pak pomřeli; neboť jest věc známá a tisícinásobnou zkušeností utvrzovaná, že Indijci, jsou-li odtrženi od své přirozené vlasti, po krátké době posledního svého dne

se dožívají, zvláště když ještě k tomu jim nikdy není dávana dostatečná strava, ani v práci jim ukládané ni žádného odpočinutí se jim nedopouští, kdyžťe pro práci toliko jsou prodáváni a kupováni. A tímto způsobem z obyvatel této provincie, kteří předtím byli svobodni, přes pětkrát sto tisíc bylo do otroctví odvedeno; válkami pak proti nim vedenými a hroznou robotou, ke které nuceni byli, dalších padesát či šedesát tisíc zahynulo a další do dnešního dne ještě hynou. Všechny tyto řeže v čase za čtrnácti let nyní končících páchany byly. V této provincii Nicaraqua snad čtyři tisíce či pět tisíc lidí zbývá, kteří obecným i osobním útlakem hubeni jsou, kdyžťe přece, jak řečeno bylo, Nicaraqua množstvím lidu předčila ostatní světa kraje.

O Novém Španělsku

Roku tisícího pětistého sedmnáctého objeveno bylo Nové Španělsko; při kterémžto objevování veliká pohoršení vzházela v Indiích, a několik z těch, kdo zemi objevili, zemřelo. Roku následujícího Španělé (kteří Křesťany sebe nazývali) tam se odebrali pleniti a vražditi, ačkoliv tvrdili, že cestu konají za účelem osídlení těchto krajin. Od tohoto roku až po rok tisícího pětistého čtyřicátý druhý Španělů nespravedlnost, násilí a tyranství neizazšího stupně krajnosti dosáhly, neboť Španělé bázně Boží i krále, ano i sebe samotných zapomněli: řeže totiž, porubání, ukrutenství, vraždy, pustošení, pálení a boření měst, loupeže, násilnosti a tyranství, jichž se zde v tak mnohých a tak rozsáhlých královstvích dopouštěli, takové jsou a takovou hrůzou mysl kruší, že všechno, co jsme dříve popsali nic není u srovnání s hříšností a ohavností toho, co páchano bylo od roku tisícího pětistého osmnáctého do roku tisícího pětistého čtyřicátého druhého, takže pravidlo, které jsme výše jako thesi položili, veskrze pravdivé jest, neboť ze samého počátku se řítili

od zlého k horšímu a sebe samotné překonávali ďábel-
skými svými činy a přestoupeními.

A tak od vstupu v Nové Španělsko, což připadlo na
den osmnáctý měsíce aprilis řečeného roku osmnáctého,
až do roku třicátého, kterýžto čas v sobě obsahuje deset
úplných let, konce nebylo režím a vraždám, které za-
krvavené ruce a meče Španělů páchaly ve 450 zhruba
mílích pevné země vůkol Mexika a v okolních místech;
což jest kraj, který by v sobě pojeti mohl čtyři nebo
i pět království, která by nezadala Španělsku velikostí
ani žírností.

Všechn tento kraj byl lidnější nad města Toletu, Hi-
spalis, Valladolid, Caesaris Augusta a Faventia, Bar-
celonu v to počítajíc; a v řečených městech dnes tolik
lidu není, a tolik ho ani nebylo v době, kdy tato města
byla v největším rozkvětu, kolik lidí Bůh dal do onoho
kraje, který měří obvodem přes tisíc osm set mil. Za
oněch dvanáct let na řečené pevné zemi zděli 480 mil Špa-
nělé zavraždili přes čtyři miliony mužů, žen, mladistvých
a dětí dohromady meči, kopími a upalováním na svých
výbojích (tak to totiž nazývají), které však horší jsou
než nájezdy Turka ke zkáze Církve Katolické směřující;
válkami nepravostnými, které nejen Božská, ale i lidská
spravedlnost zatracuje, meči, dřevci a ohněm je hubili.
A ti věru, kdo v otroctví pomřeli sužováním a útiskem
obecným, v tomto počtu obsaženi nejsou.

Není lidského jazyka, vědění, umu, který by dokázal
vylíčiti ohavnost těchto zlosynů, zločiny, které páchali
tito úhlavní nepřátelé státu, ba všeho lidstva v rozlič-
ných krajích rozličným časem; aniž je na světě dostatek
síly a času a papíru, aby bylo možno vysvětliti okol-
nosti, které zločiny učinily ještě těžšími. Přece však o ně-
kolika jednotlivostech z několika krajů promluví s tím
slavnostním prohlášením a pod tou přísahou, že se ne-
domnívám, že z každého tisíce alespoň jeden případ
obsáhnu.

O Novém Španělsku obzvláště

Mezi jinými režemi způsobili i tuto v převelkém městě
Cholula, které pojímalo přes třicet tisíc rodin. Všechna
knížata tohoto kraje i okolních míst a kněží s nejvyš-
ším svým veleknězem vyšli Španělům slavnostním prů-
vodem uctivě v ústrety; aby je pak obzvláštní poctou
uctili, zařadili je doprostřed průvodu a pak je uvedli
jako hosty do připravených domů velmožů a prvních
hodnostářů města. Tam potom Španělé pojali úmysl ře-
že nebo potrestání (jak tomu říkají), aby krutostí svých
ohavných činů všechny končiny kraje hrůzou předěsili.
Ve všech totiž krajích, do kterých vtrhli (což nutno jest
vědět), toto ve zvyku měli, že ihned při prvním přistá-
ní nebo příchodu velikou řež způsobili, která by mírné
tyto ovečky roztřásla strachem španělským. I poslali

k představenému kraje a k urozeným města a všech tam podmaněných míst, aby se dostavili k nejvyššímu pánu. Když se pak shromáždili a dostavili k rozhovoru s vůdcem Španělů, byli ihned zadrženi a jati dříve, než je kdo mohl varovati. Žádali pak od nich šest tisíc Indijců, kteří by nesli jejich zavazadla a náklady; když přišli, byli shromážděni a zavřeni ve dvorech domů. Soucitu největšího byl hodný pohled na ubohé lidi, chystající se k nesení španělských břemen. Nazí přicházeli, jen s přirozením pokrytým, přes rameno majíce síť s chudým chlebem; všichni lehali na zem s šíjí skloněnou, a ne jinak než ovce mírné vydávali se mečům na pospas. Když byli takto shromážděni ve dvorech, část Španělů ozbrojených vrata obsazuje, aby odehnala ty, kdo by se jim přiblížili, ostatní Španělé pak meči a dřevci mírné tyto ovečky bijí tak, že z jejich vůle ani jediný smrti neunikl; po uplynutí dvou či tří dnů však někteří, kteří se skrývali mezi těly mrtvých (kterých bylo tak mnoho), krvácející a krví zbrocení Španělům se na milost vydali, a ve vsí pokoře o slitování a odklad smrti úpěnlivě prosili. Než žádným milosrdenstvím či slitováním nedojati všechny na kusy rozčtvrtili. Všechny velmože pak v poutech držené (kterých počet činil přes sto) hejtman kázal ke kúlům do země vraženým přivázati a za živa upáliti. Král celého kraje však unikl a provázen třicíti nebo čtyřicíti muži se uchýlil do chrámu, který malé tvrzi nápodoben byl, a Quu v jejich řeči nazýván jest, a tam se hájil valnou část dne. Než Španělé, z jejichž rukou nikdo neunikl, obzvláště pokud šlo o indijské muže zbrojné, přiloživše oheň k chrámu, spálili všechny, kdo tam byli. Kterížto umírajíce v takováto slova a nářky propukli: »Ó zkažení lidé, čím jsme vám ublížili, že nás vraždíte? Jděte, jděte, do Mexika pilte, kde nejvyšší náš pán Montexuma pomstu na vás vezme.« Vypráví se, že když Španělé byli zaměstnáni tímto hrozným dílem, vraždíce pět nebo šest tisíc lidí, jejich hejtman naplněný největší radostí propukl v tento zpěv:

*Mira Nero di Tarpeya a Romo como se ardia
Gritos dan niños, y viejos, y el de nada se dolia.*

To jest

*S Tarpejské skály když na římský požár se díval
Nero sám slyšel nářky, leč srdce se nepohnulo.*

Převelkou řež také ve městě Tepeaca způsobili, které nad předřečené vyniká rozlohou a počtem domů.

Zde nesčíslný počet lidí za mnohých krutých okolností ostrím meče zbavili užitku života.

Oпустivše Cholulu odebrali se do Mexika, jehož král Montexuma jim poslal vstříc nesčíslné dary po místodržitelích a velmožích, kteří cestou různými druhy her vydávali svědectví, že návštěva jest vítána. Když pak dospěli k silniční hrázi, kteráž se táhne v délce dvou mil, poslal jim král v ústrety svého bratra. Byl provázen mnoha urozenými muži, kteří přinášeli darem množství věcí zlatých a stříbrných a vyšívaná roucha. Od městské brány pak je doprovázel sám král, nesený na zlatých nosítkách, s celým svým dvořanstvem až k paláci, který pro ně byl přichystán. A ještě téhož dne, jak mi bylo vylíčeno od některých z těch, kdo byli přítomni, jistou lstí jali velikého krále Montexumu, kterýžto se ničeho méně neobával, a k jeho střežení položili osmdesát vojáků; potom byl na nohou spoután řetězem. Než ze všeho spáchaného, co přecházím a co jest v mlčení zahaleno (o kterýchžto věcech mnohé by bylo pověděti), jedno jediné, čeho jest třeba věděti, zde vypovím. Když se vrchní hejtman Španělů vypravil k mořskému přístavu, aby potřel kteréhosi španělského hejtmana, jenž ho válečně stíhal, a zanechal k střežení krále Montexumy jiného hejtmana se sto nebo něco více vojáků, přišlo těmto strážným na mysl, spáchat něco paměti hodného, aby strach z jejich krutosti v těchto provinciích tím více vzrostl a se rozmohl; kteréhož prostředku, jak jsem řekl, přecasto užívali.

Mezitím všechna šlechta tohoto města, veškeré královo dvořanstvo i lid sprostý na nic jiného nepomýšleli, než kterak různými hrami a kratochvílemi obveselovati mysl svého zajatého krále a ve věznění jeho ho utěšovati. Mezi jinými slavnostmi i toto jedno bylo, totiž skákání a tance, které pořádali nočně na všech křižovatkách a náměstích města; kteréžto tance jmenují ve své řeči Mitoty, jako ostrované tyto tance nazývají Arsyty. K těmto tancům snášejí všechno své bohatství, šaty a šperky, jsouce této věci cele oddaní; nemají totiž většího znamení a výrazu radosti. Také urození, a princové z královské krve, provozovali jeden každý podle vznesenosti své řečené tance v okolí domu, ve kterém jejich Král a Pán byl držán. V místech řečenému paláci nejbližších bylo asi dva tisíce šlechtických jinochů, kteří byli všichni syny nejmocnějších celé Montexumovy říše. K těm se odebral hejtman Španělů s nějakým počtem vojáků, a jiné poslal na ostatní místa, kde byly konány další tance, jako by tak činili toliko za účelem přihlížení a dívání se. Hejtman však jim byl poručil, aby v určitou hodinu na tyto tanečníky udeřili, a sám, blíže se k jinochům zabraným v tanec, řekl: »Jménem svatého Jakuba, na ně!« Na tato slova všichni se jali dobytými meči tato nahá a jemná těla otevírati a krev ušlechtilou prolévati, takže ani jediný nezůstal. A když ostatní na ostatních místech tentýž zločin spáchali, převelké ustrnutí a zároveň bol se zmocnily tohoto království. A pokud svět světem bude, nebo oni sami nezahynou, nepřestanou tohoto dne vzpomínati a oplakávati, a neustanou ve svých Arsytech a zpěvích želeťi záhuby a zkázy letorostů nejstarší šlechty celého království, kterou se tolik honosili.

Indijci, vidouce tuto neslýchanou ukrutnost a nepravost, spáchanou na tak velkém počtu nevinných, i když s největší trpělivostí byli snášeli nespravedlivé věznění svého krále, od kterého měli rozkaz nepozvedati proti Španělům zbraní, v celém městě do zbraně nastoupili a na Španěle udeřili, ze kterých mnozí byli raněni a

ostatní stěží vyvázli; a tu ti, kteří byli v paláci, přiloživše dýku k hrudi krále, smrti mu hrozili, nenakázeli oknem svému lidu, aby ustal od obléhání domu. Než Indijci, oslýchající pro tuto chvíli rozkazů krále, vůdce sobě zvolili, kterého postavili v čelo všech vojáků. A protože vrchní hejtman, který se byl vypravil k přístavu, jako vítěz se vracel a přiváděl mnohem větší počet Španělů, než byl odvedl, upustili na tři nebo čtyři dny od bojů, až by vstoupil do města. Tehdy Indijcové, sebravše a shromáždívše převelké síly, tak dlouho a tak urputně bojovali, až se Španělé, o záchraně své zoufale pochybující, rozhodli za hluboké noci k ústupu zatroubiti a město opustiti. Když toto vešlo ve známost Indijců, převelký počet Španělů na přechodech přes bažiny zbraněmi zahubili ve válce nejvyšší oprávněné a svaté pro příčiny shora řečené, které by každý poctivý soudce musel uznati za spravedlivé. Později arci Španělé znovu se shluknouce a v houf se srazivše o město zahájili boj, za

kterého páchali hrozné a děsivé řeže, a ukrutně povraždili nescíslný počet lidí. Mnohá knížata pak ohněm zahubili.

Když byli spáchali tyto ohavné řeže v městě Mexiku a v jiných městech vzdálených od Mexika deset, patnáct a dvacet mil, tyranie tato a mor tento se vydaly k zamoření, nakažení a vylidnění provincie Panuco. Ohromující byla v těchto krajích lidnatost a ne méně ohromující byly řeže, jež tam byly spáchány. Tímže také způsobem rozchvátili provincie jménem Tutepeca, Ipilcingonium a Columa, z nichž žádná není menší království León a Kastilie. Věc velmi nesnadná, ba přímo nemožná by byla, popsati porubání a ukrutnosti v těchto provinciích spáchané, a hnus a ošklivost by to čtenáři plodilo.

Jest nutné poznamenati, že pod žádnou jinou záminkou nevrhli do těchto krajů a neničili země Indijců, které pro množství lidu by byly musely působiti radost všem skutečným křesťanům, než pod záminkou, že je chtějí uvést v poddanství; ihned při příchodu totiž je nutili slíbiti králi Španělska poslušnost a složití přísahu věrnosti, a neučiní-li tak, smrtí a otroctvím jim hrozili. Ti pak, kteří rychle nepřicházeli, aby dosti učinili rozkazům tak nepravostným, a vydali se v ruce lidí tak nespravedlivých, krutých a zvířecích, za rebely byli vyhlašováni a křivě naříkáni z tohoto zločinu před Králem, Pánem naším; neboť zaslepenost těch, kdo byli postaveni nad Země Indijské, nedopustila, aby viděli a pochopili nejzjevnější základ práva: Nikdo rebelem není, ani rebelem zván býti nemůže, nebyl-li předtím poddaným. Nechat již uváží a rozsoudí křesťané, kteří mají nějakou znalost Boha a zákonů lidských, zda srdce lidu vlastním Pánům poddaného, v dědičné a volné zemi žijícího mohou býti získána a vzdělána náhlými poselstvími takovými: Podrobte se cizímu zahraničnímu Králi, kterého jste nikdy neviděli a o kterém vám nikdy nic řečeno nebylo, sice vás rozsápeme na kusy; a také, jak zkušenost učí, slovem nad čin rychlejší nebyli. A což

nejhroznějšího jest, právě ty, kteří poslušnost přísahají, podrobují ve službu a otroctví nejtěžší, a k hořkosti přivádějí život jejich robotami nejhoršími ve všelikém díle; takže jejich utrpení a osud jsou horší osudu těch, kteří od meče zahynuli. A nakonec s ženami i s dětmi a s celým rodem hynou. A stane-li se, že Indijeci, hrozbami a ukrutnostmi přestrašení, se podrobí vládě cizího zahraničního krále, což oni slepí služebníci ctižádosti a ďábelské lakoty nevidí, že se neopírají ani o božské ani o lidské právo? Když takové jsou hrůzy, které i na nejstatečnější doléhají, žádného práva nemají (leč na trest, jimž v chřtánu pekla budou mučeni), aby jakoukoliv věc platnou učinili. Přecházím urážky, jichžto se na samotném Králi dopouštějí, a škody, jež samotnému Králi působí ničením tolika království a tím, že všechna práva Indijské chránící (pokud mohou) umenšují, ba zlehčují a ruší. A toto jsou jediné služby, které Králům našim prokazují Španělé pod onou nespravedlivou a lichou záminkou.

Tento tyran, opírající se o tutéž záminku, poslal jiné dva hejtmany, kteří ho předčili bezbožností, lítostí a ukrutenstvím, do přeúrodných a plodinami i lidem oplývajících království, totiž do Guatimaly, která položena jest u moře Jižního; kteřížto hejtmáné dostali také rozkaz odebrati se do království Naco, Honduras a Guaymura, které leží u moře Severního, a jsou od Mexika vzdáleny tři sta mil cesty. Jeden byl poslán po zemi, druhý pak po moři a oba byli jak pěšími tak jízdními dobře vybaveni.

A toto věru pravím, že o zlu, které oba spáchali, a najmě ten, jenž táhl do království Guatimaly (druhý totiž zlou smrtí schvácen za maličko zemřel), bylo by možno zvláštní knihu sepsati a tolika řežemi, nespravedlnostmi, jatkami a surovým pustošením ji naplniti, že by hrůzu nahnala věkům jak přítomnému, tak budoucímu. Ten totiž zajisté ostatní předčil velikostí i počtem jak ohavností tak pustošení, jež všude bez konce byly.

Ten, který cestoval po moři na lodích, sužoval břehy

velikými nájezdy, pohoršeními a krutostmi, a jemu z království Yucatan, jež leží při cestě do království Naco a Guayamura, kamž pílil, vstříc přišli lidé dary obtíženi. Když k nim dospěl, poslal hejtmany s mnohými vojáky, aby zemi pustošili; a páchali veliká přestoupení a řeže, obzvláště pak kterýsi vzpurný a vzbouřivší se hejtman, který s třemi sty vojáky vtrhl do kraje sousedícího s Guatimalou a tam, když byl města zapálil a všechny obyvatele vyvraždil, zloupil jejich majetek; což, jak zjištěno, učinil v dlouhosti sta a dvaceti mil pevné země; chtěl totiž, aby, budou-li ho jeho druzi pronásledovati, byli v odvetu za utrpěnou škodu od Indijců zabiti; což se stalo, neboť tam zabit jest nejvyšší vůdce, proti jehož velení se řečený hejtman vzbouřil. Po něm nastoupilo mnoho jiných přeukrutných tyranů; hroznými robotami krušili domácí lidi a pak je prodávali těm, kdo ze Španěl přiváželi víno, šaty a podobné života nezbytnosti. Tím všim od roku tisícího pětistého dvacátého čtvrtého do roku tisícího pětistého třicátého pátého provincie Naco a Honduras, které líbezností ráji nápodobné byly a nad ostatní světa kraje lidnatostí vynikaly, v liduprázdnou pustinu obrátili; a nedávno jsme je tak zpleněné viděli, že nikdo, byť byl sebe tvrdší a nelidštější, by lítostí neušel při pohledu na ně. Za těchto jedenáct let v onom kraji přes dva miliony lidí zavraždili, a nyní stěží jich pozůstává dva tisíce, z nichž denně jednotliví scházejí obvyklou robotou.

Než vraťme se k onomu velikému tyranu, který, jak jsme řekli, předešlé krutostí překonává a dnešním jest roven a který šel do Guatimaly. Tento hejtman na pochodu z provincií s Mexikem sousedících do Guatimaly, což podle cesty, kterou se bral (jak sám v dopise nejvyššímu tyranu píše a dosvědčuje), čtyři sta mil činí, všude povždy pomýšlel jen na vraždění, na upalování lidí, na žhářství a na plenění; pod řečenou záminkou pak nutil tamní lid, aby se poddával lidem tak nepravostným, nelidským a ukrutným a činil tento nátlak jménem Krále Španělského, kterého nikdy neviděli a o kterém

nikdy nezaslechli a kterého považovali za ještě nepravostnějšího a ukrutnějšího, než jsou jeho úředníci. A tak nedávaje jim žádné lhůty na rozmyšlenou, všecko ohněm a krví hubil.

O království a provincii Guatimala

První, co učinil po příchodu do tohoto království, byla řež. Přesto však Španělům v ústrety vyšel nejvyšší Pán na nosítkách, s pozouny, s bubny a radostným voláním, provázen mnohými šlechtici města Utlatan (které bylo úhlavní město celého království). Oné noci Španělé přenoclehovali mimo město; neboť nedosti bezpečnými se cítili v místě tak dobře hrazeném. Druhého dne obeslali řečeného Pána s mnohými urozenými a nakázali odvésti určité množství zlata. Když odpověděli, že dosti učiniti nemohou, protože jejich země zlata nevydává, byli z hejtmanova rozkazu bez obvinění z jiného zločinu a bez jakéhokoliv soudního řízení za živa spáleni. Když ostatní urození této provincie viděli, že jejich páni, v jejichž rukou spočívala všechna moc, byli upáleni jen z té jedné příčiny, že nedali zlato, rozhodli se utéci do hor; svým poddaným nakázali, aby byli poslušni Španělů jako pánů, ale výslovně jim zakázali a zapověděli Španěle zpravovati o útěku a o místě úkrytu. A ejhle, lidu množství bez čísla přistoupilo ke Španělům, žádajíc, aby bylo zahrnuto do počtu poddaných s tím, že jim chce sloužiti; tento milý hejtman odpověděl, že je nechce přijati a že je všechny smrtí zahubí, nevyjeví-li místo, kam se utekli jejich páni. Indižci odpověděli, že toto jest jim úplně neznámé a nepovědomé, sami však že jsou svolni, aby Španělé užívali jejich služeb, a služeb jejich žen a dětí; oni, Španělé, že jsou Pány, že se mohou ujati vlády a že je mohou buď zabíti, nebo s nimi naložiti, jakkoliv se jim líbí. Což často a opětovně nabízeli. Věc jest hrozná: Španělé táhli ven-